

Hans Ouwehand*bestuurder Centrum Indicatiestelling Zorg*

ALS DIVERSITEIT DE NORM WORDT...

Het spreekwoord 'gelijke monniken gelijke kappen', althans de gangbare uitleg daarvan, is een typisch Nederlands gezegde dat buiten onze landsgrenzen weinig navolging kent. Daar wordt het vaak uitgelegd als een pleidooi voor rechtvaardigheid. Bij ons wordt het juist uitgelegd als een vrij rigide gebod op gelijkheid. We zijn immers goed in het plakken van generieke etiketten op een bevolking die steeds heterogener wordt.

Melk is goed voor elk' is er zo een, tevens voorzien van een generieke bijsluiter: drie glazen melk per dag, met een dito rolmodel: Joris Driepinter. Bij voortschrijdend inzicht wordt zo'n adagium dan weer collectief in de prullenbak gegooid en wordt melk voor iedereen in de ban gedaan. Piet Hein Donner heeft op het Divosa congres van 2016 een poging gedaan verandering in te brengen in deze rigide stellingname door te stellen dat bij de decentralisatie van overheidstaken het uitgangspunt 'gelijke monniken gelijke kappen' vervangen dient te worden door 'ieder het zijne'. Deze toespraak heeft veel lof, maar betrekkelijk weinig navolging gekregen.

Tweestrijd

Ook in de zorg trappen we nog regelmatig in deze valkuil. Zo lijkt het uitgangspunt zelfredzaamheid het leidende principe te zijn dat is geplakt op de transformatie die de afgelopen jaren binnen de langdurige zorg heeft plaatsgevonden. Zo moest/wilde iedereen langer thuis blijven wonen en moet iedereen mee in de vaart der volkeren van de digitale overheid, zonder dat we ons afvragen of dit wel voor iedereen mogelijk is. De tegenstanders vinden dan vervolgens dat de verzorgingshuizen voor iedereen weer terug moeten komen en maken daarbij dezelfde fout: 'one sizes fits all', voor totaal verschillende mensen en wensen. Vervolgens gaan de voor- en tegenstanders elkaar te lijf met hun eigen beelden en rolmodellen voor ogen en wordt er slecht naar elkaar geluisterd.

Domeinoverstijgend werken

Uit deze impasse lijkt een uitweg mogelijk door als nieuw

principe geen nieuwe inhoudelijke norm te kiezen, maar juist te focussen op de diversiteit en het feit dat mensen verschillen. Het is dan aan de beleidsmakers en dienstverleners om die diversiteit te omarmen en te faciliteren. Dus niet 'iedereen of niemand' in een verzorgingshuis, maar wie wil en voor wie het passend is. Dat zou ook ruimte laten voor lokale initiatieven door bijvoorbeeld in de grote steden mensen eerder via de Wmo in een verzorgingshuis te plaatsen en de woonruimte die ze daarbij achterlaten te reserveren voor woningzoekenden met een kleinere beurs. Op die manier kunnen de domeinen zorg en wonen beter worden afgestemd en kan er maatwerk worden geleverd. Dat betekent wel dat er domein-overstijgend moet worden gedacht én gehandeld.

Maatwerk

Binnen CIZ proberen wij op onze eigen bescheiden wijze een bijdrage te leveren aan deze gedachte. Daarbij staat soms in de weg dat wij een landelijke wet uitvoeren waar uniformiteit voorop staat. Met ons credo: 'de regels zijn gelijk en toch is iedereen anders' proberen wij echter maatwerk te leveren waar dat kan en te zorgen dat iedereen zich gezien, gehoord en geholpen voelt. Dat is niet altijd eenvoudig, maar het begint met de juiste attitude.

Een ander initiatief waar wij bij betrokken zijn, gaat van hetzelfde credo uit: hulp aan minder digitaal vaardigen. Daar gold tot voor kort het uitgangspunt dat in het kader van de digitale overheid iedereen zich op de digitale snelweg moest zien te redden, waar het verwijderden van de blauwe enveloppe een voorbeeld van is. Dus niet de

“We zijn goed in het plakken van generieke etiketten op een bevolking die steeds heterogener wordt.”

digitale overheid, maar de digitale burger moet voorop. Voor een relatief grote groep (naar schatting 4 miljoen mensen) is de digitale snelweg echter geen lust, maar een grote last en barrière. Daarom is een aantal overheidsorganisaties gestart met een project in samenwerking met de koninklijke bibliotheek waarbij bibliotheken cursussen geven om digitale vaardigheden te vergroten. Voor diegenen die het niet kunnen leren, wordt hulp geboden voor het invullen van de formulieren. Dit is een mooi voorbeeld van een samenwerking uit onverwachte hoek, uitgaand van diversiteit als norm.

Diversiteit

Ik ben er van overtuigd dat er meer en wellicht meer baanbrekende voorbeelden zullen volgen als wij radicaal zelfredzaamheid als norm vervangen voor diversiteit als norm. De tegenwerping in dit soort situaties is vaak dat er dan met twee maten wordt gemeten en dat er willekeur optreedt. Dat is op zich vreemd, want als we van diversiteit als norm uitgaan, accepteren we dat er ongelijkheid is. Ongelijke situaties gelijk behandelen lijkt dan vreemder dan ongelijke situaties ongelijk te willen behandelen. Het woord willekeur heeft in onze taal een negatieve bijklank. Ook hierbij is het soms interessant over de landsgrenzen te kijken. In het Engels wordt willekeur vertaald in het waardevrije : ‘use your own discretion’. Is dat niet juist wat we nodig hebben om diversiteit te omarmen?

